

Mertebeler we kemlikler: Iň gőzel gylyklar

Category: Kitapcy, Pedagogika we edep-terbiýe

написано kitapcy | 22 января, 2025

Mertebeler we kemlikler: Iň gőzel gylyklar

IŇ GŐZEL GYLYKLAR

113. Pygamber alaýhyssalam şeýle diýdi: «Iň gőzel gylyklar on sanydyr. Olar atasynda bolsa, oglunda, oglunda bolsa, atasynda bolman biler. Gulunda bolsa hojasynda, hojasynda bolsa gulunda bolman biler. Allatagala bu häsiýetleri öz halaýan adamsyna bagyş eder. Olar: «Dilegçini sylamak, ýagşy iş edene serpaý bermek, bela-betere sabyr etmek, goňşularyň we dostlaryň hakyny ödemek, dogry sözlülük, garyndaşlyk gatnaşygyny üzmezlik, amanat zady abat saklamak, myhmansöýer bolmak, ýagşy iş edeni sylaglamak, utanç-haýaly bolmak».

114. Mugawyýa Alynyň ogly Hasandan «Jomartlyk, hemaýat we ynsaplylyk» hakda sorapdyr. Hasan oňa: «Jomartlyk – höwes bilen ýagşylyk etmek, soralmanka bermek, açlyk döwri ajy doýurmakdyr. Hemaýat – jebri-jepadan goramak, ildeşiň ýamanlygyna çydam etmek, howp-hatara ilki okdurylmakdyr. Ynsaplylyk – her bir adamyň öz dinini we amanatyny gorap saklamagy, myhmanlaryny hezzetlemegidir» diýdi.

115. Halyt ibn Abdylla öz ogluna: «Eý, oglum, aslynda baýlygyň kem bolsa-da, ahwalyň teň bolmasyn. Mätäçlikde mertebesini, garyplykda ýoluny düz saklaýan adam şöhratlydyr» diýdi.

116. Amyr ibn Tufeýlden: «Iliňe nädip hökümiňi ýöretdiň?» diýip soranlarynda: «Mätäç adamlara kömek etdim, olary zyýan-zelelden goradym, ýagşylaryna ýardam etdim» diýipdir.

117. Medaýyny şeýle diýdi: «Halyt ibn Abdylla Kasrynyň hutbasynda:

– Eý adamlar, ýagşy gylykly bolmak üçin birek-birege bäs ediň, ahlak baýlygyny ele salmak üçin yhlas ediň. Jomartlyk et, öwgä mynasyp bol. Haýyr işi yza çekip, ýazykly bolma, etmedik ýagşylygyňy hasaba alma. Her bir nygmat üçin Taňra şükür ediň. Nygmaty har tutup, ony hasrata öwürmäh. Taňry bendesiniň Hudaýy ýatlap we şükür edip gazanan baýlygy iň halal nygmatdyr. Hormata mynasyp adamlaryň keşbi nurana görüner, ýüzüne bakan şatlanar, özgelerden beýik saýylar. Gysganç adamyň ýüzüne baksaň ýigrenç dörär. Gysgançlyk – dowzahda bitýän daragtyň adydyr.

– Eý, adamlar, sahylyk eden beg bolar. Iller tama etmeselerem, olara elini açyp, jomartlyk edýänler – adamlaryň iň ýagşysy, başardygyndan özgeleri bagyşlaýan adam – iň hormatlysydyr. Arasyny üzen garyndaşlaryna gatnaýan adam – iň mähribanydyr. Topragy düz bolmadygyň, nesli päk bolmaz. Çünki, daragtlar köküne görä bitýändir, topragyna görä miwe berýändir».

118. Muny bize Ybraýym ibn Sindiden eşidip Amr ibn Bahrul Jahyz gürrüň berdi; Muny maňa Abulapbas Ahmet ibn Hüseyinden eşidip, Aly ibn Zekkar hem gürrüň berdi: «Abu Bekir ibn Enbarynyň Abul Atahýa ýazan hatynda ýagşy gylyk-häsiýetler şeýle beýan edilýär: «Ýagşy gylyklar köpgörnüşli bolup, ilki başda akyl durýar. Ondan soňra din, ylym, mylaýymlyk, jomartlyk, dogruçyllyk, sabyrlylyk, Hudaýa şükranalyk, ýagşylyk we ak göwünlilikdir. Haçan-da, nebsiň tersine gitseň dogry ýola gönügersiň, ony pes tutsaň beýige galarsyň, harlasaň päkize bolarsyň.

Köňül gözleri bilen kimiň duşman ýa dostdugyny tanap bolýar. Olar saňa köp zady salgy berýär. Käteler duşmançylygyňy gizlejek bolsaň, gözüň ony aýan eder. Onuň gursagyndaky ýaşyryn görüpligi kalby gizlese-de, gözi aýdyp durandyr. Nebis bu dünýäniň haý-höwesine bolan meýliňi oýarýar. Nebis belasyndan sypmak üçin ondan ýüz öwürmek gerek».

119. Abu Rawk Hazzany Abulfazl Ryýaşydan eşidip, Aly ibn Kasym Basry diýen adama, ol hem bize gürrüň berdi: «Bir gezek Asmagy hymşly Müslim ibn Meýseräh ýanyna baranynda, ogluna öwüt berip

oturan eken. «Işiň rowaç bolsun, nämäni maslahat berýäň?» diýip, Asmagy sorapdyr. Ol: «Ogluma durmuşyň ähli ýodasynda – ýeňil-ýelpaý ýa-da agyr ýerinde mydama açyk ýüzli bolmagy, mätäje kömek bermegi, asylly adamyň bergisini üzlüşmegi ündeýän» diýipdir.

120. Käbir adamlar şeýle diýdi: «Üç sany ýagşy häsiýeti özünde jemlän ýigidiň akyly-ynsaby kämildir: Mätäje kömek edýän, arasyny üzen bilen gatnaşýan, ýamanlyk edeni bagyşlaýan».

Pedagogika we edep-terbiýe